Toelichting op het Toetsingskader Validatiestelsel gericht op het Publieksbelang inzake de sector Filantropie (definitieve versie, 27 maart 2013)

Deze Toelichting vormt - tezamen met het Toetsingskader Validatiestelsel definitieve versie 27 maart 2013) - het resultaat van de werkgroep Publieksbelang Filantropie, die door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in december 2012 is ingesteld[1] onder voorzitterschap van de heer G. de Jong[2].

De Toelichting bevat de verklarende tekst bij het Toetsingskader Validatiestelsel en behandelt de volgende onderwerpen. De inleiding beschrijft kort het belang van filantropie voor de samenleving, de wijze waarop de sector en de overheid afspraken hebben gemaakt over samenwerking op het terrein van het algemeen nut en de taak van de werkgroep Publieksbelang Filantropie. Hoofdstuk twee beschrijft hoe de sector filantropie is opgebouwd. Hoofdstuk drie gaat in op de fiscale voordelen voor filantropische instellingen die beroep doen op de fiscale status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Het vierde hoofdstuk bevat het doel en de reikwijdte van het Toetsingskader. Vervolgens geeft hoofdstuk vijf aan welke criteria de werkgroep hanteert voor de drie thema's van het validatiestelsel (keurmerkstelsel, gedragscode en centraal informatiepunt) en waarom. Tot slot wordt toegelicht in hoofdstuk zes hoe het Toetsingskader gebruikt zal gaan worden en hoe het vervolg er uit zou kunnen zien.

1. Inleiding

Filantropie speelt een belangrijke rol in het functioneren van de Nederlandse samenleving. . Filantropie omvat particulier initiatief dat zich onbaatzuchtig en vrijwillig inzet met als doel 'het welbevinden (sociaal en ecologisch) van de maatschappij, nu en in de toekomst'.[3] Het kan worden omschreven als het vrijwillig geven van geld, goederen of inspanning door individuen, huishoudens, fondsen en bedrijven primair ten behoeve van algemeen nuttige doelen[4]. Dit algemeen nuttige doel is leidend, zonder winstbejag of eigen belang. Uit onderzoek blijkt[5] dat filantropie in belang toeneemt en dat de sector filantropie steeds professioneler wordt. Filantropische instellingen zijn steeds beter in staat om een zelfstandige bijdrage te leveren - vanuit een eigen verantwoordelijkheid en naast de overheid - aan het algemeen nut in Nederland en daarbuiten. Het aantal instellingen dat door de Belastingdienst is aangemerkt als ANBI stijgt jaarlijks[6]. Aan het algemeen nut wordt jaarlijks circa 4,7 miljard euro vrijwillig gegeven door huishoudens, nalatenschappen, vermogensfondsen, het bedrijfsleven en goededoelenloterijen[7]. De Nederlandse overheid onderkent het belang van filantropie en stimuleert het geefgedrag door middel van belastingvoordelen[8] die onder andere zijn gekoppeld aan de ANBI-regeling. In 2011 is tussen de overheid en de sector filantropie het convenant 'Ruimte voor geven'[9] (hierna: het convenant) gesloten, waarin de samenwerking tussen partijen is benadrukt en vastgelegd in een aantal afspraken.

Convenant Ruimte voor Geven
Vanwege de maatschappelijke betekenis van filantropie is het van belang dat filantropische instellingen het vertrouwen hebben en blijven houden van maatschappij en overheid. Dit vertrouwen is gebaat bij transparant handelen, voldoen aan normen voor verantwoorde werving en besteding van donaties, goed bestuur, toezicht en hierover verantwoording afleggen aan maatschappij en overheid. In het convenant is daarom de afspraak vastgelegd dat de ministeries

[1] Instellingsbesluit Werkgroep Publieksbelang Filantropie d.d. PM , Stcrt. … PM
[2] De samenstelling van de werkgroep Publieksbelang Filantropie treft u aan in bijlage 1.
[3] Uit: Schuyt, Th. (2012) 'Inleiding in filantropie en filantropiewetenschappen', Utrecht, De Graaff Uitgeverij, Hoofdstuk 4.
[4] Omschrijving afkomstig uit "Geven in Nederland 2009", Vrije Universiteit Amstedam, Reed Business.
[5] Idem.
[6] Per 1-3-2013 zijn er circa 55.500 ANBI's geregistreerd bij de Belastingdienst, waarvan ongeveer een derde de ANBI-status via een groepsbeschikkingen heeft verkregen (Kerkelijke gemeenten en annexe instellingen).
[7] Afkomstig uit "Geven in Nederland 2009", Vrije Universiteit Amsterdam, Reed Business.
[8] In de Miljoenennota 2013 is ten aanzien van de giftenaftrek 2012 een totaalbedrag van 404 miljoen euro opgenomen (Kamerstukken 33400 II, pagina 27) als verlaging van de lastendruk op inkomsten uit vermogen.
[9] Kamerstuk 32 740, nr. 6

van Veiligheid en Justitie en Financiën en de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) gezamenlijk een moderne visie op toezicht en verantwoording opstellen. De 'Visie op toezicht en verantwoording in de filantropische sector'[10] (hierna: de visienotitie) is op 20 september 2012 ondertekend en aan de Tweede Kamer toegezonden.

Visie op toezicht en verantwoording in de sector filantropie
De visienotitie gaat uit van de gedeelde behoefte van zowel overheid als de samenleving (het publiek) om te kunnen vertrouwen op de integriteit en de kwaliteit van het bestuur van de filantropische instellingen. Om dit vertrouwen te bevorderen zijn in de visienotitie enkele instrumenten genoemd, waarbij een afweging is gemaakt tussen enerzijds overheidsregulering door wet- en regelgeving en anderzijds zelfregulering van de sector. Als een van de instrumenten wordt in de visienotitie genoemd het door de ondertekenende partijen te ontwikkelen validatiestelsel.

Validatiestelsel
Validatie wordt gezien als een verzamelterm voor normalisatie, certificering en accreditatie en heeft als doel de transparantie van de sector en de kwaliteit van het toezicht te verbeteren. Uitgangspunt is dat de filantropische instellingen in beginsel zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van hun dienstverlening. Het validatiestelsel bestaat uit een drietal onderdelen:

1. Eén keurmerkstelsel voor alle fondsenwervende instellingen
2. Eén gedragscode voor alle leden van de brancheorganisaties in de filantropie
3. Publiekstoegankelijke internetportalen van de brancheorganisaties met vermelding van aangesloten organisaties

Projectgroep Validatiestelsel en Werkgroep Publieksbelang Filantropie
Voor de uitwerking van de visienotitie is een projectgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van respectievelijk het Ministerie van Veiligheid en Justitie, het Ministerie van Financiën en de SBF.
Daarnaast is in de visie vastgelegd dat de ondertekenaars een werkgroep instellen, waarin naast door hen voorgedragen personen, wordt deelgenomen door vertegenwoordigers van organisaties die het publieksbelang vertegenwoordigen[11]. Deze werkgroep – de werkgroep Publieksbelang Filantropie – is in december 2012 door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie ingesteld[12] onder onafhankelijk voorzitterschap van de heer G. de Jong. De werkgroep is belast met de taak:

a. een toetsingskader te ontwikkelen met betrekking tot het validatiestelsel, gericht op het publieksbelang inzake filantropie;
b. het validatiestelsel, nadat dit is ontwikkeld door de projectgroep, aan het toetsingskader te toetsen;
c. hierover advies uit te brengen aan het bestuurlijk overleg van de ondertekenende partijen van het convenant "*Ruimte voor geven* ";
d. Indien hiertoe aanleiding bestaat, voorstellen doen om de uitgangspunten in de visie op onderdelen aan te passen.

De werkgroep heeft het consumentenbelang ingevuld door raadpleging van een burgerpanel door onderzoeksbureau Intomart GfK, waarin burgers zijn bevraagd op hun vertrouwen in de filantropische sector. De rapportage daarover heeft mede als input gediend voor het toetsingskader[13].

2. De sector filantropie

De sector filantropie is pluriform. Zowel doelstellingen van filantropische instellingen, als organisatievorm, werkwijze en omvang lopen uiteen. In de uitwerking van de visie moet rekening worden gehouden met de diversiteit van de filantropische instellingen, die in drie categorieën uiteenvallen:

[10] Kamerstuk 32 740, nr. 13
[11] De samenstelling van de werkgroep treft u aan in de bijlage.
[12] Instellingsbesluit Werkgroep publieksbelang filantropie (Staatscourant 2013 nr. 8475 28 maart 2013)
[13] In bijlage 2 is een korte beschrijving van de onderzoeksopzet van het burgerpanel weergegeven en zijn de conclusies uit het eindrapport integraal weergegeven.

(1) Fondsenwervende instellingen

Dat zijn naar Nederlands recht opgerichte stichtingen en verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid die voor realisering van charitatieve, culturele, wetenschappelijke of andere het algemeen nut beogende doelstellingen door middel van fondsenwerving een beroep doet op de publieke offervaardigheid. Onder fondsenwerving wordt verstaan dat de aldus verkregen gelden vrijwillig zijn afgestaan, geen of geen evenredige tegenprestatie vormen voor geleverde goederen of diensten en dat er geen rechten voor zorg of hulp aan kunnen worden ontleend. Een deel van de fondsenwervende instellingen heeft zich georganiseerd door middel van aansluiting bij de brancheorganisaties VFI[14] en IF[15].

(2) Vermogensfondsen

Van vermogensfondsen wordt gesproken als fondsen primair uit de opbrengst van het eigen vermogen maatschappelijke en goede doelen steunen. Dat vermogen is voor het grootste deel afkomstig van nalatenschappen en/of schenkingen van families of individuen. Vermogensfondsen doen geen actieve fondsenwerving en zijn voor een deel aangesloten bij de brancheorganisatie FIN[16].

(3) Kerkelijke instellingen

In de sector filantropie nemen de kerken een bijzondere positie in: zij hebben geheel eigen doelstellingen en een eigen organisatievorm vastgelegd in wet- en regelgeving. Voor de realisatie van hun primaire doelstellingen werven de kerkgenootschappen middelen – als regel onder de eigen leden - en beschikken ze in sommige gevallen ook over bepaalde vermogensbestanddelen. Zowel fondsenwerving (voornamelijk onder de eigen leden) als beheer van vermogensbestanddelen komen als activiteit voor bij kerkgenootschappen; de wijze waarop en de mate waarin verschilt per kerkgenootschap. Bij het interkerkelijk overlegorgaan CIO (Contact in Overheidszaken) zijn 31 kerkgenootschappen aangesloten.

In 2006 is door de brancheorganisaties VFI, FIN en IF de overkoepelende brancheorganisatie Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) opgericht. Het interkerkelijk overlegorgaan CIO heeft zich hierbij aangesloten.

Er is op dit moment geen sprake van een vorm van toezicht dat de hele sector omvat.[17] Wel bestaan er diverse keurmerken[18] voor de fondsenwervende instellingen die het vertrouwen van de burgers in de kwaliteit, de professionaliteit en de effectiviteit van de instellingen moet vergroten. De fondsenwervende instellingen die een keurmerk voeren vallen onder een vorm van toezicht van de keurmerkverlenende instantie. Dat is een vorm van privaat toezicht.

3. Fiscale voordelen in de sector filantropie

De overheid erkent de rol van de sector filantropie en stimuleert het particulier geefgedrag door middel van belastingvoordelen in diverse fiscale wetten. Deze fiscale faciliteiten zijn voor een belangrijk deel gekoppeld aan het hebben van de ANBI-status voor de verkrijgende of uitdelende instelling.

Fiscale voordelen

De belangrijkste fiscale voordelen zijn:

- **Ten aanzien van de inkomsten van de ANBI**: Een erkende ANBI hoeft geen erf- of schenkbelasting te betalen over erfenissen en schenkingen die de ANBI ontvangt in het kader van het algemeen belang. Fiscale faciliteiten voor ANBI's omvatten naast de vrijstelling van een aantal tegemoetkomende maatregelen in de inkomstenbelasting en de loonbelasting, ook maatregelen inzake de vennootschapsbelasting en de omzetbelasting.

[14] De brancheorganisatie VFI heeft circa 120 landelijk wervende fondsenwervende instellingen als lid.
[15] Het Instituut Fondsenwerving omvat zowel lokaal opererende fondsenwervende instellingen als fondsenwervers met circa 550 directe en 4000 indirecte – via koepelorganisaties – aangesloten leden.
[16] Vereniging van Fondsen in Nederland is de brancheorganisatie voor vermogensfondsen en telt circa 300 leden.
[17] De Belastingdienst houdt alleen toezicht op het fiscale belang bij de filantropische instellingen voor zover zij gebruik maken van de ANBI-status. Daarnaast houden gemeenten toezicht op fondsenwervende instellingen op basis van gemeentelijke verordeningen waarin bepalingen over het collecteren zijn opgenomen.
[18] Keurmerken die thans worden afgegeven in de sector filantropie zijn het CBF-keur, het keurmerk van de Raad voor *financiële* Betrouwbaarheid (R*f*B), het Keurmerk Goede Doelen en het Keurmerk Goed Besteed.

- **Ten aanzien van de uitgaven door de ANBI:** Begunstigden die een uitkeringen van een ANBI ontvangen in het algemene belang zijn vrijgesteld van heffing inzake schenkbelasting. De uitkeringen volgens de doelstellingen worden niet in Nederland belast.
- **Voor Donateurs/Erflaters aan een ANBI**: donateurs kunnen, afhankelijk van de vraag of de giften door een natuurlijk persoon of een rechtspersoon aan de ANBI zijn gedaan, de giften van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken (uiteraard binnen de daarvoor geldende regels). Nalatenschappen ontvangen door een ANBI zijn vrijgesteld van erfbelasting.

Eisen aan de ANBI-status

ANBI's moeten voldoen aan eisen van de Belastingdienst, gesteld in de Uitvoeringsregeling Algemene wet inzake rijksbelastingen (URAWR).

- Een instelling moet zich voor minstens 90% inzetten voor het algemeen belang (90%-eis).
- De instelling mag met het geheel van haar algemeen nuttige activiteiten geen winstoogmerk hebben.
- Bestuurders, personen die de feitelijke leiding hebben of gezichtsbepalende personen moeten voldoen aan gestelde integriteitseisen.
- Een bestuurder of beleidsbepaler mag niet over het vermogen van de instelling beschikken alsof het zijn eigen vermogen is. Er moet sprake zijn van gescheiden vermogen.
- Een ANBI mag niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor de continuïteit van het werk van de instelling.
- De beloning voor bestuurders (leden RvT)is beperkt tot een onkostenvergoeding of niet bovenmatige vacatiegelden.
- Een ANBI moet een actueel beleidsplan hebben met inzicht in werkzaamheden, wijze van verwerving van gelden, beheer van vermogen en de besteding daarvan.
- Een redelijke verhouding tussen kosten van beheer en de bestedingen aan het doel van de ANBI.
- Geld dat na opheffing overblijft, wordt besteed aan een ANBI met een soortgelijk doel.
- Een ANBI heeft bepaalde administratieve verplichtingen.

Mede naar aanleiding van de motie Omtzigt/Van Vliet [19] zal het ministerie van Financiën aan ANBI's met een ministeriële regeling per 1-1-2014 verplicht stellen om bepaalde informatie vindbaar op internet te publiceren. Het betreft ten minste de volgende informatie:

- naam, adres en contactgegevens van de ANBI,
- de doelstelling van de betreffende ANBI
- het actuele beleidsplan
- de samenstelling van het bestuur en het beloningsbeleid
- een verslag van de uitgevoerde activiteit(en)
- een verkorte staat van baten en lasten met een overzicht van de bestedingen van de ANBI alsmede een toelichting daarop

4. Doel en reikwijdte toetsingskader

Doel

Het doel van het toetsingskader is om het publieksbelang in het validatiestelsel - dat door de sector zelf wordt ontwikkeld - voldoende tot zijn recht te laten komen zodat het vertrouwen van maatschappij en overheid in de sector voldoende wordt geborgd.

Onder "publieksbelang" verstaat de werkgroep het belang dat het publiek (belastingbetalers, donateurs, begunstigden) heeft om erop te kunnen vertrouwen dat de instellingen in de sector filantropie het algemeen nut dienen. Het publieksbelang omvat de legitimiteit van filantropische instellingen om geld te verwerven en om fiscale voordelen te genieten en is gebaat bij inzicht in onder meer de omvang van de verworven donaties, bestedingen, kosten en effectiviteit van filantropische instellingen.

[19] Kamerstuk 33003, nr. 52

Het belang van het vertrouwen van burgers in de sector filantropie is bevestigd door het onderzoek dat de werkgroep heeft laten uitvoeren onder burgers om inzicht te krijgen in het publieksbelang [20].

Reikwijdte
Gelet op het publieksbelang is de werkgroep van mening dat het validatiestelsel een zo groot mogelijk toepassingsbereik dient te hebben. Idealiter zou het validatiestelsel op alle filantropische instellingen van toepassing moeten zijn. Er bestaat echter geen volledig zicht op de omvang van deze groep. Omwille van een duidelijke afbakening, kiest de werkgroep ervoor om het validatiestelsel op alle ANBI's van toepassing te laten zijn. Deze groep is bekend bij de Belastingdienst omdat zij aanspraak maakt op fiscale voordelen. Dit betekent dus dat een deel van de filantropische instellingen – namelijk de instellingen die geen aanspraak maken op de ANBI-status – buiten de werking van het validatiestelsel vallen.

De werkgroep heeft geen standpunt geformuleerd omtrent de implementatie van de eisen van het validatiestelsel en de afdwingbaarheid daarvan, alhoewel implementatie en handhaving zeker een publiek belang betreffen. De werkgroep heeft niet de expliciete opdracht gekregen om een uitspraak te doen over de inrichting van het toezicht in de filantropische sector. Desalniettemin heeft de werkgroep – zonder daarover een standpunt in te nemen - stil gestaan bij de vraag hoe implementatie en naleving van het validatiestelsel zou kunnen worden vormgegeven. Daarbij zijn de volgende varianten besproken:

- Er is een door de overheid aangewezen autoriteit die de toetreding van ANBi's reguleert en toezicht houdt op de naleving van het validatiestelsel;
- Er is een private instelling met publiekrechtelijke taken die toezicht houdt op alle fondsenwervende instellingen;
- Elke ANBI wordt verplicht lid van de SBF, die de eisen van het validatiestelsel oplegt aan de leden (met een ingroeimodel);
- Een validatiestelsel dat geldt voor de leden van de bij de SBF aangesloten brancheorganisaties en aanvullend is op de ANBI-regels, met daarop aangepaste behandeling door de Belastingdienst (bijvoorbeeld d.m.v. horizontaal toezicht).

Het convenant gaat uit van zelfregulering waar het kan, overheidsregulering waar het moet[21]. In de visie is zelfregulering ingevuld door middel van het validatiestelsel[22].

5. Uitgangspunten voor het Toetsingskader

De werkgroep heeft het toetsingskader zo opgesteld dat er voor de bouw van het validatiestelsel voldoende richting wordt gegeven maar ook voldoende ruimte wordt gelaten voor de exacte invulling. Daarom is gekozen voor een abstracte formulering van criteria met daarbij richtinggevende indicatoren. Om onduidelijkheid te voorkomen en administratieve lasten te beperken is het uitgangspunt van de werkgroep dat het validatiestelsel aanvullend en zo weinig mogelijk overlappend moet zijn op reeds bestaande wet- en regelgeving, waaronder de ANBI-regels.

De werkgroep heeft zich gerealiseerd dat er een grote diversiteit bestaat aan instellingen die in de filantropische sector actief zijn. Deze diversiteit omvat zowel de verschillen tussen de categorieën van fondsenwervende instellingen, vermogensfondsen en kerkelijke instellingen, als de verschillen in omvang en professionaliteit. Kerkelijke instellingen nemen daarbij – gelet op hun juridische positionering in het Nederlands recht – een bijzondere positie in. Echter, het publieksbelang stelt ook eisen aan kerkelijke instellingen ten aanzien van gedrag en transparantie. Dit wordt ook bevestigd in het uitgevoerde onderzoek onder burgers. Kerkelijke instellingen vallen dus onverkort onder de werking van het validatiestelsel.

De werkgroep is van mening dat het goed is dat de brancheorganisaties internetportalen gaan inrichten met informatie over de eigen leden, zoals in de visie "Toezicht en verantwoording in de filantropische sector" is verwoord. Maar daarmee is informatie versnipperd beschikbaar. Bovendien beslaat het ledenbestand van brancheorganisaties lang niet alle ANBI's. Het publieksbelang is daarom het meest gediend bij een Centraal Informatiepunt dat voor een ieder digitaal en gratis

[20] 'Publieksbelang goede doelen', 12-2-2013, kwalitatief en kwantitatief onderzoek door Intomart GfK bv., zie bijlage 2 met opzet en conclusies van dit onderzoek.
[21] Convenant 'Ruimte voor geven', pagina 14.
[22] 'Visie op toezicht en verantwoording in de filantropische sector', pagina 2.

toegankelijk is en informatie over alle ANBI's bevat. In dit toetsingskader wordt dit principe verder uitgewerkt.

Hieronder wordt per thema (Keurmerkstelsel, gedragscode en Centraal Informatiepunt) genoemd welke criteria de werkgroep hanteert met daarbij een korte uitleg waar nodig.

Keurmerkstelsel

- Het keurmerk speelt een sleutelrol bij het bevorderen van de kwaliteit, het toezicht en de verantwoording in de filantropische sector.
- Het vertrouwen van de gever is gebaat bij één keurmerkstelsel dat door de convenantspartijen wordt ondersteund.
- Het keurmerkstelsel ziet vooral op verantwoording ten opzichte van de gever en is daarom gericht op fondsenwervende instellingen.
- Voor fondsenwervende instellingen zal het keurmerk verplicht zijn. Om het toegankelijk en betaalbaar te maken dient er een onderscheid te worden gemaakt in keurmerkeisen voor grote, middelgrote en kleine instellingen, waarbij er voor de allerkleinsten een bagatelregeling dient te zijn. Voorkomen moet worden dat in de publieke perceptie dit onderscheid als een rangorde van kwaliteit wordt gezien.
- Het vertrouwen van de gever is gebaat bij onafhankelijke, externe toetsing van de fondsenwervende instellingen, door geaccrediteerde, certificerende instellingen.
- De verantwoordelijkheid voor het beheer van het keurmerk dient duidelijk te worden belegd.
- Er dient een stichting te worden opgericht die vanuit een multistakeholderbenadering de normen van het keurmerk vaststelt. Daarin zal ook "de consument" vertegenwoordigd zijn. In het keurmerkstelsel worden regels gesteld voor de verslaglegging betreffende verantwoorde werving en besteding van gelden, goed bestuur, beloningsbeleid en maatschappelijke prestaties.
- Het toetsingskader stelt minimumeisen ten aanzien van het keurmerkstelsel die gelden voor alle fondsenwervende ANBI's ongeacht hun grootte.
- Het keurmerk kan bijdragen aan vermindering van de toezichtlast van de Belastingdienst op fondsenwervende ANBI's en kan een rol spelen bij de invulling van horizontaal toezicht.

Gedragscode

- De gedragscode is van toepassing op alle ANBI's.
- De gedragscode filantropie bevat waarden met betrekking tot doel en aard van maatschappelijk bijdragen, governance en beloning. Ook uit de burgerpanels bleek dat dit de meest belangrijke eisen van burgers aan filantropische instellingen zijn.
- De gedragscode is een 'levend document' en bevat *best* en *bad practices* uit de sector ('moresprudentie').
- Het toetsingskader stelt minimumeisen aan de gedragscode die voor alle instellingen gelden.
- Het beheer van de gedragscode moet op een duidelijke plek worden belegd, bij voorkeur bij de branche zelf.
- Er dient een vorm van toezicht op de naleving van de gedragscode en de eventuele toepassing van sancties (waarbij gedacht kan worden aan intern toezicht, een vorm van tuchtrecht, onthouding/intrekking van het keurmerk, klachtenregeling, bijzondere markering in het centraal informatiepunt, zwarte lijst, etc.) te zijn.

Centraal Informatiepunt

- Het publiek is, zo blijkt ook uit het burgerpanel, gebaat bij gratis, overzichtelijke, volledige, juiste en vindbare informatie die helpt bij het maken van keuzes en het volgen van maatschappelijke prestaties van filantropische instellingen.
- Een digitaal centraal informatiepunt is bij uitstek geschikt om gevers, verkrijgers en andere geïnteresseerden inzicht te bieden in de op dit moment onoverzichtelijke filantropische sector.
- De werkgroep vindt vindbaarheid, content, gebruikersvriendelijkheid en beheer van het Centraal Informatiepunt essentieel.
- Het Centraal Informatiepunt zal ten minste naar de officiële websites of webpagina's van alle ANBI's verwijzen. Dat betreft dus zowel fondsenwervende instellingen, vermogensfondsen als kerkelijke instellingen. Op deze websites staat ten minste de informatie die gevraagd wordt in de ministeriële regeling n.a.v. de motie Omtzigt/Van Vliet alsmede de relevante eisen die uit het validatiestelsel voortvloeien.

- Het Centraal Informatiepunt presenteert ten minste informatie over het al dan niet beschikken over de ANBI-status en of men is aangesloten bij een van de brancheorganisaties en of het over een keurmerk beschikt.
- In het validatiestelsel dienen waarborgen voor het Centraal Informatiepunt te worden ingebouwd t.a.v.:
    - verificatie van de informatie (juistheid, volledigheid, betrouwbaarheid)
    - tijdigheid van de informatie (regelmatig en aangeven laatste update)
    - veiligheid van de informatie (beveiliging tegen hacken)
    - vindbaarheid van het Centraal Informatiepunt op internet
    - publieksvriendelijke zoekfuncties binnen het Centraal Informatiepunt
- Dit vereist een onafhankelijke beheerder van het Centraal Informatiepunt voorzien van voldoende bevoegdheden en capaciteit.

Tot slot

Het toetsingskader zal eind 2013 worden gebruikt om te toetsen of het validatiestelsel dat dan ontwikkeld is voldoet aan de door de werkgroep gestelde eisen. Mocht ervoor gekozen zijn om af te wijken van het toetsingskader dan is de werkgroep bereid om de afwegingen die daartoe aanleiding hebben gegeven te zijner tijd mee te nemen in de alsdan te maken beoordeling of het publieksbelang voldoende is gegarandeerd.

In het convenant is de beleidslijn van de overheid ten aanzien van de filantropische sector: "*zelfregulering waar het kan, overheidsregulering waar het moet"* . De werkgroep doet geen principiële uitspraak over de wijze waarop het validatiestelsel moet worden geïmplementeerd en/of "gehandhaafd". Gezien de gekozen beleidslijn stelt de werkgroep voor om een periode in te stellen waarbinnen de sector een goede kans krijgt om het validatiestelsel voldoende te implementeren. De convenantspartijen zouden naar de mening van de werkgroep daarom een evaluatiemoment met bijbehorende criteria moeten vaststellen.

Bijlage 1. Leden van de werkgroep

- De heer drs. G. de Jong, oud-lid van de Algemene Rekenkamer, tevens voorzitter;
- De heer professor dr. Th. Schuyt, hoogleraar filantropische studies, faculteit der sociale wetenschappen (werkgroep filantropische studies), Vrije Universiteit Amsterdam;
- De heer professor dr. mr. M. Pheijffer RA, hoogleraar accountancy aan Nyenrode Business Universiteit en forensische accountancy aan Universiteit Leiden;
- De heer drs. A.J.J. Kemps, directeur Centraal Bureau Fondsenwerving;
- De heer A.J. Zwart RA, directeur Raad voor *financiële* Betrouwbaarheid;
- De heer R.A. Zoutendijk MBA MSW, directeur Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie;
- Mevrouw mr. G.J. van Es, Ministerie van Financiën,
- De heer drs. G.W. Kramer, Ministerie van Veiligheid en Justitie

De werkgroep is ondersteund door de heer drs. R.W. Velders en mevrouw mr. I. Novák van Velders-IMC.

Instellingsbesluit Werkgroep publieksbelang filantropie (Staatscourant 2013 nr. 8475 28 maart 2013)

Bijlage 2. Samenvatting van het onderzoek Publieksbelang goede doelen
Kwalitatief en kwantitatief onderzoek onder burgers in opdracht van DPC ten behoeve van het Ministerie van Justitie en Veiligheid
Uitgevoerd door: Intomart GfK bv
Onderzoeksperiode: 28 januari 2013 en 8 februari 2013

Onderzoeksopzet:

1. *Kwantitatief online onderzoek deel 1 (dmv online vragenlijst met invulduur van 4 minuten, 400x ingevuld): meting vertrouwen in goede doelen;*
2. *Kwalitatief onderzoek met twee focusgroepen (resp. gevers en niet-gevers; in totaal 17 personen): breed en diep exploreren van opvattingen en opinies over goede doelen en een validatiestelsel ;*
3. *Kwantitatief online onderzoek deel 2 (dmv online vragenlijst met invulduur van 4 minuten, 320x ingevuld): toetsing invloed validatiestelsel op vertrouwen in goede doelen.*

Intomart GfK: De conclusies die hier worden getrokken, zouden met een grote waarschijnlijkheid door een grootschalig kwantitatief onderzoek worden bevestigd.

Conclusie

Vertrouwen speelt een belangrijke rol in geefgedrag aan goede doelen. Respondenten die structureel *geven* vertrouwen de organisaties waar zij aan geven. 'Slechte' goede doelen komen voor, zoals in elke sector, maar vormen in hun beleving geen groot probleem. Respondenten die *niet* of *incidenteel geven* staan meer wantrouwend tegenover goede doelen, zij denken dat het om meer gaat in het kader van onbetrouwbaarheid dan 'een paar rotte appels'. In lijn met deze beleving staan *niet-gevers* positief tegenover meer toezicht op goede doelen. En ook congruent met voorgaande: *gevers* aarzelen, zij zien de noodzaak niet zo. Dit wordt nog versterkt als toezicht en controle in een grotere context worden geplaatst – die van bezuinigingen.

Deze basis-attitude bij *gevers* en *niet-gevers* speelt een belangrijke rol in de impact van het onder de aandacht brengen van een validatiestelsel op respondenten, zoals blijkt uit de kwantitatieve metingen. De resultaten op geaggregeerd niveau suggereren nog geen enkel effect: het vertrouwen in goede doelen blijft min of meer gelijk. Kijken we dieper naar veranderingen op individueel niveau, dan zijn er wel opmerkelijke verschuivingen.

Bij respondenten met *weinig* vertrouwen neemt bij de helft het vertrouwen flink toe als gevolg van het onder de aandacht brengen van het validatiestelsel. Bij respondenten met *veel* vertrouwen gebeurt het omgekeerde; bij een derde daalt juist het vertrouwen.

Wordt respondenten op de man af gevraagd, zonder context of nadenken zoals in het kwantitatieve onderzoek is gedaan, of zij een keurmerk, een gedragscode, een portal of toezicht belangrijk vinden, dan antwoorden zij bij al deze punten en masse: ja. Maar we weten uit kwalitatief onderzoek dat door over een validatiestelsel langer door te praten er iets gebeurt waardoor *niet-gevers* het belangrijk (blijven) vinden, maar het *gevers* anderzijds juist kopschuw maakt. Hierachter vermoeden we de redenering: als men meer gaat controleren, dan is dat kennelijk echt nodig. Met andere woorden: er is meer mis in de sector dan ik had gedacht.

Daarnaast weten we ook uit kwalitatief onderzoek, dat als meer toezicht en controle in een grotere context worden geplaatst - in het kader van keuzes en bezuinigingen - dat zowel *gevers* (in het kwalitatieve onderzoek werd dit door bijna alle respondenten gezegd) als *niet-gevers* de investering in een kwalificatiestelsel minder opportuun gaan vinden.

Dit plaatst het ministerie voor een dilemma. We weten dat juist *niet-gevers* weinig vertrouwen hebben: door een validatiestelsel te ontwikkelen en dit onder de aandacht te brengen kan het vertrouwen onder hen toenemen waardoor zij meer kunnen gaan geven. Zeker is dat natuurlijk niet. De andere kant van de medaille is dat meer gearticuleerde aandacht voor een validatiestelsel een negatieve impact heeft het vertrouwen van de gevers in goede doelen.

Misschien moet een tussenweg bewandeld worden: een route waarin het bestaan van een validatiestelsel als een vanzelfsprekendheid wordt gecommuniceerd, maar niet als iets nieuws. Zou dat wel gedaan worden dan dreigt het risico dat de *gevers* kopschuw worden terwijl niet zeker is dat het vermoedelijke toenemende vertrouwen van de niet-gevers leidt tot geven.

Verder is er nog een aantal punten naar voren gekomen die we puntsgewijs weergeven:

- Goede doelen worden ingedeeld op onderwerp.
- Respondenten maken geen onderscheid in fondsenwervende instellingen, vermogensfondsen of kerkelijke instellingen. Aan vermogensfondsen wordt überhaupt niet gedacht, kerkelijke instellingen vallen in dezelfde categorie als fondsenwervende instellingen.
- Onder 'geven' liggen twee mogelijke drivers: gericht op de samenleving of gericht op het individu. Wat betreft het eerste: verantwoordelijkheid voor de wereld en de plicht om te delen. Dit heeft vaak een religieuze achtergrond. Aangaande het tweede: beloning in de vorm van een goed gevoel. Van daaruit zijn betrokkenheid bij het onderwerp en vertrouwen in de organisatie doorslaggevend.
- 'Niet geven' wordt bepaald door verschillende factoren: geen vertrouwen in de organisatie of in het bieden van hulp, financiële beperkingen of geen betrokkenheid bij het doel.
- Respondenten zeggen dat het vertrouwen kan worden verhoogd door: openheid en verantwoording aangaande financiële huishouding, beloning, besteding, samenwerking, coördinatie en vermogensbeheer. Herkenning is ook een belangrijke factor: onbekend maakt onbemind. We weten ook, zoals al gezegd, dat het alt te zeer benadrukken van toezicht en controle hierop bij gevers een averechts effect kan hebben.
- Spontaan geopperde middelen die ingezet kunnen worden om het toezicht te vergroten zijn: een soort overkoepelend NMa, een Raad van commissarissen of Raad van toezicht per doel of het uitbouwen van het CBF keurmerk (omdat dit al bestaat).
- *Keurmerk*: het keurmerk, of dat nu van het CBF is of niet, dient door een onafhankelijke en betrouwbare instantie te worden toegekend. Dit kan niet door de branche zelf worden georganiseerd, de overheid lijkt de meest voor de hand liggende partij. Die organisatie moet de goede doelen controleren of zij aan de gestelde gedragscodes voldoen. Een keurmerk moet voor alle goede doelen toegankelijk zijn, ook financieel, maar hoeft geen verplichting te zijn. Het mag geld kosten.
- *Gedragscode*: aan een keurmerk is een gedragscode verbonden: transparantie wat betreft het huishoudboekje, ook wat betreft interne uitgaven en binnen de regels van de wet.
- *Communicatie*: communiceren dat er een keurmerk is, is een belangrijke taak.
- *Portal*: Respondenten vinden het een prettig idee dat alle informatie is geclusterd op één website, bij voorkeur op een website van de organisatie die ook het keurmerk toekent en de doelen controleert. Op die website zou dan idealiter per organisatie inzichtelijk worden: besteding en verantwoording van de gelden, organisatiestructuur, lange termijn doelstellingen, projecten, budget en vooruitgang per project. Publicatie van een 'zwarte lijst' met 'foute' goede doelen wordt geopperd.
- Een deel van de gevers gaat al op zoek naar informatie over goede doelen waar zij aan willen schenken. Niet-gevers doen dit nauwelijks, de verwachting is dat zij passief blijven in het zoeken naar informatie over een validatiestelsel.